

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра економіки, підприємництва та туризму

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ІГНАТЮК Ольга Василівна

УДК 330.1

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ У
ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

О.В. Ігнатюк

Керівник роботи
Скидан Олег Васильович
д. е. н., професор

Житомир – 2023

АНОТАЦІЯ

Ігнатюк О.В. Економічна оцінка використання виробничих ресурсів у підприємницькій діяльності. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Поліський національний університет, Житомир, 2023.

В кваліфікаційній роботі розглянуто перелік теоретико-методологічних підходів щодо розуміння сутності поняття «виробничі ресурси». Окремий акцент зроблено на таких елементах виробничих ресурсів підприємства як: матеріальні, фінансові та трудові. Обґрунтовано необхідність оцінювання стану та ефективності використання виробничих ресурсів підприємства з метою підвищення ефективності подальшого управління ними. Розглянуто основні показники оцінювання для кожної з груп виробничих ресурсів підприємства. Проаналізовано стан забезпеченості виробничими ресурсами ТОВ «Готельний Комплекс Русь» та оцінено рівень ефективності управління ними. Для підвищення ефективності використання виробничих ресурсів підприємства запропоновано встановлення ресурсозберігаючого обладнання, яке забезпечить підприємству як економічний, так і соціальний ефект.

Ключові слова: ресурси, виробничі ресурси, оцінка ефективності, ресурсозберігаючі технології, оптимізація.

ANNOTATION

Ignatiuk O.V. Economic assessment of the use of production resources in business activities. – Qualification work on manuscript rights.

Qualification work for obtaining the Master's degree in specialty 076 "Entrepreneurship, trade and stock market activity". – Polissia National University, Zhytomyr, 2023.

In the qualification work, a list of theoretical and methodological approaches to understanding the essence of the concept of "production resources" is considered. Special emphasis is placed on such elements of the enterprise's production resources as: material, financial and labor. The need to assess the state and efficiency of the use of the enterprise's production resources in order to improve the efficiency of their further management is substantiated. The main evaluation indicators for each of the groups of production resources of the enterprise are considered. The state of supply of production resources of "Hotel Complex Rus" LLC was analyzed and the level of efficiency of their management was assessed. In order to increase the efficiency of the use of the company's production resources, it is proposed to install resource-saving equipment that will provide the company with both economic and social effects.

Keywords: resources, production resources, efficiency assessment, resource-saving technologies, optimization.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	7
1.1. Поняття виробничих ресурсів підприємницької діяльності	7
1.2. Підходи до оцінювання ефективності використання виробничих ресурсів у підприємницькій діяльності.....	10
Висновки до розділу 1.....	14
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ГОТЕЛЬНИЙ КОМПЛЕКС РУСЬ».....	15
2.1. Аналіз організаційно-економічного стану підприємства та забезпеченості його ресурсами.....	15
2.2. Діагностика ефективності використання виробничих ресурсів підприємства.....	19
Висновки до розділу 2.....	23
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ГОТЕЛЬНИЙ КОМПЛЕКС РУСЬ».....	24
3.1. Напрями підвищення ефективності використання основних засобів підприємства.....	24
3.2. Оцінка реалізації заходів щодо підвищення ефективності використання виробничих ресурсів підприємства.....	27
Висновки до розділу 3.....	31
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	35
ДОДАТКИ	40

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах дедалі актуальними стають питання недостатньо ефективного використання всіх видів економічних ресурсів. Формування та розвиток ринкової економіки залежить від ефективності використання ресурсного потенціалу суб'єктів бізнесу. Водночас забезпечення збереження ресурсного потенціалу суб'єктів господарювання для забезпечення переваг у конкурентній боротьбі зумовлюють необхідність удосконалення методів оцінки ресурсного потенціалу підприємств.

Основною ознакою існування будь-якого суб'єкта підприємництва є наявність в його власності або оперативному управлінні відокремленого майна. Саме це забезпечує суб'єкту підприємництва матеріально-технічну спроможність та надійність.

Ефективне використання виробничих ресурсів здійснює вирішальний вплив на зниження витрат виробництва, собівартості продукції, отже, підвищення прибутковості і рентабельності роботи підприємства. У разі поглиблення економічних реформ потрібні нові підходи до оцінки ефективності використання ресурсів підприємства. Ці обставини, а також недостатня вивченість окремих теоретичних та практичних аспектів проблеми зумовили актуальність цієї роботи.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню теоретико-методичних засад розуміння сутності, складу, формування та використання виробничих ресурсів присвячено праці таких вчених-економістів сучасності, як: Ажаман І.А., Вовк І., Дерев'янку Ю.М., Жук Є.О., Латишевої О.В., Матророва Л.М., Носкова С.А., Плотницької С.І., Феєр О.В. та ін, в той же час питання оцінки та проблеми ефективного використання виробничих ресурсів підприємств розглянуто в працях: Ареф'євої О.В., Василика Н.М., Гриньова В.М., Дзюбинької Х.М., Салун М.М., Шащиної М.В. та ін. Проте, не зважаючи на досить широке дослідження обраного питання подальші дослідження засад ефективності використання виробничих ресурсів підприємства потребують більш глибокого дослідження з огляду на

виклики сьогодення, пов'язані із повномасштабним вторгненням росії на територію України.

Мета та завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає в дослідженні теоретико-методичних засад та прикладних аспектів економічної оцінки використання виробничих ресурсів у підприємницькій діяльності ТОВ «Готельний Комплекс Русь».

Для досягнення поставленої мети визначені такі завдання:

- дослідити поняття виробничих ресурсів підприємницької діяльності;
- визначити підходи до оцінювання ефективності використання виробничих ресурсів у підприємницькій діяльності;
- проаналізувати організаційно-економічний стан суб'єкта господарювання та забезпеченість його ресурсами;
- здійснити діагностику ефективності використання виробничих ресурсів підприємства;
- виділити напрями підвищення ефективності використання основних засобів підприємства;
- обґрунтувати доцільність реалізації заходів щодо підвищення ефективності використання виробничих ресурсів підприємства.

Об'єкт і предмет дослідження. *Предметом* дослідження є теоретичні, методичні та прикладні засади оцінки використання виробничих ресурсів у підприємницькій діяльності. *Об'єктом* дослідження виступає процес оцінки ефективності використання виробничих ресурсів у підприємницькій діяльності ТОВ «Готельний Комплекс Русь».

Методи дослідження. Теоретико-методичну базу проведеного дослідження становили поряд із загальнонауковими, спеціальні методи наукового пізнання явищ та процесів. Загальнонаукові методи представлені: методами індукції та дедукції, економічного аналізу та синтезу, що дало можливість побудувати методичне підґрунтя для узагальнення теоретичних засад оцінки використання виробничих ресурсів у підприємницькій діяльності. Спеціальними методами, які

було використано при написанні роботи став економіко-статистичний та балансовий.

Інформаційну базу роботи склала наукова література та періодичні видання в галузі виробничих ресурсів підприємства та ефективності їх використання, дані бухгалтерської та фінансової звітності підприємства, інші матеріали та ресурси всесвітньої мережі Internet.

Публікації. Основні результати дослідження викладені в одній одноособовій праці та у двох у співавторстві загальним обсягом 0,29 ум. друк. арк.:

1. Ігнатюк О.В. Шляхи підвищення ефективності використання ресурсів суб'єктів господарювання. Механізми управління розвитком територій: зб. наукових праць у 2 ч. Ч. 1. Житомир: Поліський національний університет, 2022. С. 175-176.

2. Іщик М.О., Ігнатюк О.В., Філоненко О.Є. Особливості функціонування торговельного підприємства. Студентські наукові читання - 2023: Збірник наукових праць Науково-практичної конференції «Студентські наукові читання – 2023» за результатами I туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт. Житомир: Поліський національний університет, 2023. С. 199-201.

3. Масюк І.А., Іщик М., Ігнатюк О., Філоненко О. Є. Бізнес-процеси підприємств роздрібної торгівлі. Механізми управління розвитком територій: зб. наукових праць у 2 ч. Ч. 2. Житомир: Поліський національний університет, 2023. С. 32-34.

Практичне значення отриманих результатів полягає у обґрунтуванні доцільності встановлення ресурсоощадного обладнання на кухні закладу, яке забезпечить досягнення соціального та економічного ефекту за рахунок економії людських та матеріальних ресурсів, а також приготування їжі більш високої якості за рахунок використання технології індукційного нагріву.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (40 найменувань), 6 додатків. Робота викладена на 38 сторінках комп'ютерного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Поняття виробничих ресурсів підприємницької діяльності

У сучасній економіці на ефективність діяльності суб'єктів підприємництва впливає безліч різних чинників як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Від ефективного управління ресурсами великою мірою залежить загальна ефективність діяльності кожного окремого суб'єкта господарювання, а також галузі, регіону та країни в цілому.

Тому, в рамках проведеного дослідження, необхідно уточнити зміст поняття «ресурси підприємства», а для підвищення ефективності управління ними – уточнити їх класифікацію. Термін «ресурси» використовується в багатьох галузях знань. Щоб охарактеризувати це поняття з точки зору економіки, розглянемо, як воно трактується різними авторами.

На думку І. Вовк: «...ресурси – засоби, резерви, цінності, можливості, джерела грошей, доходів (наприклад, природні ресурси, економічні ресурси)» [9].

Таким чином, ми бачимо поділ на дві групи ресурсів: природні та економічні. Необхідно більш детально розглянути поняття «економічні ресурси». У енциклопедії бізнесмена, економіста, менеджера Р. Дяківа дається таке визначення: «ресурси - цей термін включає все, що сприяє господарській діяльності: природні ресурси (земля, корисні копалини); людські ресурси, включаючи вміння та навички; товари промислового призначення або створені людиною засоби виробництва» [17].

Колектив авторів під керівництвом Л. М. Матросової дає таке визначення: «виробничі ресурси є основоположним поняттям економічної теорії, тобто поєднує в собі джерела, засоби забезпечення виробництва» [25].

Таким чином, під ресурсами підприємства розуміють засоби виробництва, виробничі запаси, товарні цінності, які безпосередньо пов'язані з функціонуванням і розвитком підприємства та використовуються ним в процесі виробництва товарів, виконання робіт чи надання послуг, тобто, це фактори виробництва, що функціонують у замкнутому відтворювальному циклі.

Усі наявні у підприємства економічні ресурси поділяються на фінансові та нефінансові. Нефінансові ресурси, поділяються на виробничі та невиробничі.

Серед виробничих ресурсів суб'єкта підприємства О.В. Феєр та М.В. Дрозд розуміють сукупність виробничих факторів, які беруть безпосередню участь у процесі виробництва і включають: основні засоби (обладнання), оборотні кошти (предмети праці), трудові ресурси (персонал) [36].

З огляду на це, у власному дослідженні ми будемо спиратися на це визначення і розглядати виробничі ресурси як сукупність основних засобів, оборотних коштів і трудових ресурсів. Виробництво продукції відбувається шляхом поєднання засобів виробництва, предметів праці та безпосередньої праці працівників.

Отже, основним призначенням виробничих ресурсів є забезпечення досягнення мети підприємства, тобто виконання його головного господарського завдання – виробництва продукції та отримання прибутку. Для досягнення даної мети виробничі ресурси покликані вирішити наступні завдання:

- забезпечити безперебійність виробничого процесу;
- виробництво на всіх етапах виробничого процесу з найменшими витратами;
- виробництво з максимальною продуктивністю [35].

Кінцевий результат роботи підприємства визначається тим, якими виробничими факторами воно оперує і наскільки ефективно ці ресурси використовуються в процесі виробництва.

Успішність функціонування підприємства, тобто виробництва продукції, створення духовних цінностей, виконання робіт і надання послуг, забезпечується наявністю виробничих ресурсів підприємства (головним є основний капітал) і ефективністю їх використання.

Основний капітал – це матеріальні активи, які використовуються як засоби праці, існують у незмінній фізичній формі протягом тривалого часу та втрачають свою вартість частинами. Залежно від виду участі у виробничому процесі основний капітал поділяється на виробничі та невиробничі основні засоби. Структура основного капіталу представлена в Додатку А [1; 20].

При виготовленні готової продукції, крім основних засобів виробництва, використовуються також предмети праці, які, на відміну від основних засобів виробництва, повністю споживаються, змінюють свою природну речову форму, а також повністю відображаються у вартості кінцевого продукту, тобто беруть участь в обороті коштів підприємства, їх називають оборотними коштами або оборотними активами підприємства. Під складом оборотних активів розуміють сукупність елементів, що утворюють оборотні активи. Оборотні кошти поділяються на оборотні та оборотні, склад наведено в Додатку Б [1; 12; 24].

Трудові ресурси є одним із ключових ресурсів, без яких неможливе функціонування підприємства та організація його виробництва. Від ефективності та якості його використання значною мірою залежать результати діяльності суб'єкта підприємництва та його конкурентоспроможність. Людські ресурси забезпечують рух речових елементів виробництва, створюють продукт, вартість і додатковий продукт у вигляді прибутку.

На рівні окремого суб'єкта господарювання трудові ресурси розглядаються як сукупність фізичних осіб, які перебувають у відносинах з підприємством, як з юридичною особою, і отримують оплату за свій трудовий внесок; ці відносини регулюються укладеним договором найму. Співвідношення працівників за категоріями характеризує структуру трудових ресурсів підприємства, на формування якої впливає: спеціалізація виробництва, номенклатура продукції, методи виробництва та масштаб виробництва тощо. Структура трудових ресурсів підприємства наведена у Додатку В [1; 12; 20; 24].

Таким чином, під виробничими ресурсами підприємства слід розуміти сукупність матеріально-технічних, трудових, фінансових, інформаційних сил і можливостей, що використовуються в процесі створення товарів, послуг та інших

цінностей. Склад ресурсів слід розглядати з урахуванням усіх можливих підходів до їх класифікації. Тільки чітке розуміння сутності та складу ресурсів дозволяє керівництву підприємства досягти максимального ефекту від управління ними.

1.2. Підходи до оцінювання ефективності використання виробничих ресурсів у підприємницькій діяльності

Існує багато причин, які змушують суб'єктів підприємницької діяльності вивчати ефективність використання ресурсів, які використовуються ними в процесі господарської діяльності. Причини такої необхідності можуть бути різними, але в цілому їх можна поділити на такі види: поліпшення фінансових показників, підвищення технічного та якісного рівня виробництва, збільшення обсягів виробництва.

Одним з головних рушійних факторів розвитку сучасної економіки є підвищення ефективності використання ресурсів, яке спрямоване на всебічне ресурсозбереження. Але для впровадження ресурсозберігаючих заходів необхідно оцінити ефективність використання наявних ресурсів в даний момент часу. Низька ресурсна ефективність і низький рівень ресурсозбереження вітчизняних підприємств в умовах сучасної економіки є серйозною перешкодою для їх подальшого економічного зростання та сталого розвитку. Ресурсний фактор в економіці відіграє значну роль, наявність чи дефіцит ресурсів суттєво впливає на темп економічного розвитку [32].

Виділити завдання оцінки ефективності використання ресурсів суб'єктом господарювання [3; 6; 21; 24]:

- моніторинг та оцінка ефективності діяльності суб'єкта господарювання та використання ним окремих видів ресурсів для контролю та забезпечення ефективності діяльності;
- формування інформаційної бази, на основі якої приймаються управлінські рішення;
- виявлення резервів підвищення ефективності виробництва;

- пошук резервів підвищення результативності та ефективності окремих сторін і аспектів діяльності підприємства з урахуванням впливу фактору часу та ризику;
- обґрунтування вибору найкращих варіантів з альтернативних можливих комбінацій використання ресурсів;
- обґрунтування доцільності та економічна оцінка конкретних шляхів і напрямків удосконалення діяльності підприємства в сфері управління ресурсами, використання окремих економічних важелів та інструментів управління.

Аналітичні показники, що використовуються для оцінювання кожної складової ресурсів підприємства, а саме основних засобів, матеріальних ресурсів, трудових ресурсів, дозволяють детально вивчити внутрішньовиробничі резерви використання даного елемента ресурсу та виявити причини їх неефективності та нераціонального використання, і створюють основу для розробки превентивних заходів, що забезпечують найбільш ефективне використання даного елемента ресурсів підприємства.

Аналіз усієї сукупності ресурсів підприємства ґрунтується на дослідженні складових елементів всіх видів його ресурсів, оскільки відсутність або недостатність будь-якого з них або неефективне споживання порушує виробничий процес. Аналіз зв'язку показників ефективності використання кожного виду ресурсу сприяє збільшенню обсягів виробленої продукції, реалізація якої, у свою чергу, призводить до збільшення прибутку підприємства [6; 8; 18].

Результати досліджень кожного виду ресурсів усієї їх сукупності необхідно порівнювати між собою, оскільки вплив факторів одного виду ресурсу може стати передумовою для зміни складових інших видів ресурсів. Основним завданням при розробці заходів щодо ефективного використання ресурсів підприємства є збалансованість сукупності видів ресурсів і навіть ефективності їх споживання. Зв'язок і вплив показників ефективності використання ресурсів представлено на рис. 1.1. [6; 11; 15; 18].

Слід зазначити, що без адекватного та комплексного аналізу рівня використання ресурсів підприємства неможливе існування ефективного та конкурентоспроможного підприємства. Аналіз наявних виробничих ресурсів дає

можливість проаналізувати стан виробництва, виявити резерви і тенденції його розвитку, розробити стратегію активізації виробництва з урахуванням наявних ресурсів і майбутніх можливостей їх зміни [18].

Рис. 1.1. Вплив показників ефективності використання ресурсів підприємства на його прибуток

Джерело: складено автором за даними [6; 11; 15; 18]

Отже, для забезпечення практичної користі аналізу ефективності використання ресурсів підприємства, потрібно розробити ряд типових методик його проведення, які б різнилися складом практичних цілей, які стоять перед підприємством.

Зауважимо, що завдання оцінки ефективності використання виробничих ресурсів є невід'ємною частиною економічного аналізу всього підприємства. При правильній постановці завдань аналізу основних і оборотних коштів, трудових

ресурсів і при проведенні економічно обґрунтованої оцінки ефективності використання виробничих ресурсів, підприємство зможе впливати на зниження витрат виробництва, собівартості продукції і відповідно підвищення рентабельності підприємства [21; 31].

В умовах ринкової економіки та конкуренції успішно функціонують ті суб'єкти підприємницької діяльності, які ефективно використовують свої ресурси, особливо основні засоби. Від інтенсивності та ефективності використання основних фондів залежить фондівдача і багато показників діяльності підприємства. Для узагальнення ефективності та інтенсивності використання основних засобів використовуються такі показники: фондівдача, фондомісткість, фондоозброєність, фондорентабельність – яка є найбільш загальним показником ефективності використання основних засобів, від її розміру залежить не тільки рентабельність капіталу, а й рентабельність продукції, робіт, послуг. Також в процесі аналізу основних засобів доцільно використовувати факторний аналіз, для встановлення впливу фактору виробничого або невиробничого призначення на результативний показник [6; 8; 15; 31].

Одним із найважливіших факторів розвитку виробництва і зниження собівартості продукції є раціональне використання матеріальних ресурсів. Для оцінки ефективності використання яких використовуються наступні показники: коефіцієнт оснащення запасними частинами, коефіцієнт закріплення запасів, коефіцієнт оборотності запасів, відносна економія запасів, матеріаломісткість, матеріаловіддача, коефіцієнт ефективності використання матеріалів тощо.

Основним економічним показником, що характеризує ефективність витрат праці на виробництво продукції як окремого працівника, так і колективу в цілому, є продуктивність праці. Для оцінки інтенсивності використання персоналу використовується система узагальнюючих, приватних і допоміжних показників продуктивності праці. Важливими показниками також є трудомісткість та коефіцієнт виконання норм та ефективний фонд робочого дня одного працівника [6; 15; 18; 31; 37].

Отже, для успішного функціонування підприємства необхідно забезпечити ефективне використання його виробничих ресурсів. Для цього необхідно оцінити та проаналізувати наявні на підприємстві виробничі ресурси, а потім вибрати таке поєднання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, яке дозволить мінімізувати витрати [6; 8; 11; 19; 31].

Висновки до розділу 1

Дослідивши питання теоретичних аспектів економічної оцінки використання виробничих запасів у підприємницькій діяльності встановлено, що вони є важливими та актуальними для кожного виробничого підприємства, оскільки безпосередньо впливають на ефективність його роботи та результати фінансово-господарської діяльності. Для успішного функціонування підприємству необхідно забезпечити ефективне використання ресурсів у його виробничому процесі. Для цього необхідно оцінювати та аналізувати наявні на підприємстві виробничі ресурси, а потім вибрати таке поєднання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, яке мінімізує витрати.

Під виробничими ресурсами розуміють сукупність матеріально-технічних, трудових, та фінансових наявних та потенційних можливостей підприємства, що використовуються ним в процесі виготовлення продукції та надання послуг. Елементний склад ресурсів розглядають з урахуванням усіх різних підходів до їх класифікації. Проте, тільки чітке розуміння сутності та складу виробничих ресурсів дозволяє керівництву підприємства досягати максимального ефекту від управління ними.

В результаті вивчення теоретико-методичних концепцій щодо виробничих ресурсів підприємства та оцінки ефективності їх використання встановлено, що до теперішнього часу відсутня єдина методологія оцінки та аналізу виробничого потенціалу підприємства. Проте традиційні показники ефективності використання ресурсів підприємства, що використовуються в економічному аналізі, найчастіше є застосовними та надійними при аналізі виробничого потенціалу.

Вивчення аналітичних показників дозволяє детально вивчити внутрішньовиробничі резерви використання кожного виду ресурсів з метою виявлення причин їх неефективного та неповного використання. Аналіз цих показників є основою для розробки коригувальних заходів з найбільш ефективним використанням ресурсів підприємства.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ГОТЕЛЬНИЙ КОМПЛЕКС РУСЬ»

2.1. Аналіз організаційно-економічного стану підприємства та забезпеченості його ресурсами

В рамках дослідницького завдання встановлено, що тризірковий готельно-ресторанний комплекс ТОВ «Готельний комплекс Русь» розташовано у м. Києві, поблизу бізнес-центрів, туристичних маршрутів та пам'яток. Поруч із готельним комплексом знаходиться знаменита вулиця Києва – Хрещатик.

ТОВ «Готельний Комплекс Русь» за мету своєї діяльності ставить забезпечення споживачів високою якістю обслуговування за прийнятну ціну. Місія ТОВ «Готельний комплекс Русь» реалізується за рахунок врахування тенденцій сучасного управління, які втілені у корпоративній культурі підприємства та соціальній політиці.

Функціональними цільовими орієнтирами ТОВ «Готельний комплекс Русь» є формування високого рівня поведінки працівників закладу, їх взаємовідносин із клієнтами, співпрацівниками та керівництвом. Організаційну структуру підприємства представлено в Додатку Г. Як видно структура підприємства є досить широкою, адже поєднуються такі функціональні напрямки управління, як: готель, ресторан та спортивно-рекреаційний комплекс.

Хотілось би окремо відмітити ресторанний комплекс підприємства, який окрім окремих замовлень гостей готелю, завітавших гостей та банкетів ще й виготовляє

комплексні обіди для працівників бізнес-центру, який розташовано поблизу, тобто найнапруженішим виробничим підрозділом підприємства є ресторанний комплекс. Взагалі варто відмітити, що всі підрозділи та служби підприємства працюють злагоджено завдяки такій вдалій організаційній структурі.

Для ефективного провадження господарської діяльності підприємству однієї організаційної структури недостатньо, повинно ще бути відповідне ресурсне забезпечення. Здійснимо оцінку забезпеченості підприємства виробничими ресурсами, табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Майно підприємства ТОВ «Готельний Комплекс Русь» за балансом

Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+, –	%	п.с.
1. Необоротні активи:	21527	19,5	23130	21,4	20327	15,3	-1200	-5,6	-4,2
в т.ч. основні засоби	15000	13,6	13855	12,8	15900	11,9	900	6,0	-1,7
2. Оборотні активи	88911	80,5	85080	78,6	112506	84,7	23595	26,5	4,2
в т.ч. запаси	37570	34,0	38907	35,9	50409	37,9	12839	34,2	3,9
-виробничі запаси	7587	6,9	14903	13,8	20849	15,7	13262	174,8	8,8
-незавершене виробництво	5901	5,3	4903	4,5	4367	3,3	-1534	-25,9	-2,0
-готова продукція	23734	21,5	19729	18,2	25103	18,9	1369	5,8	-2,6
-товари	348	0,3	215	0,5	90	0,1	-258	-74,1	-0,2
дебіторська заборгованість	31906	28,9	34822	32,2	38537	29,0	6631	20,8	0,12
грошові кошти	18038	16,3	11283	10,4	23410	17,6	5372	29,8	1,29
Баланс	110438	100,0	108210	100,0	132833	100,0	22395	20,3	x

Джерело: складено автором за даними підприємства

Отже, зважаючи на дані табл. 2.1. варто зауважити, що в структурі активів підприємства оборотні активи займають найбільшу поту вагу, із зростаючою часткою з 80,5% у 2020 р. до 84,7% у 2022 р.

Аналізуючи запаси можна сказати, що найбільшу частку в них займала готова продукція та виробничі запаси протягом усього періоду дослідження. Варто також виділити зростаючу частку дебіторської заборгованості на 0,12 пунктів протягом 2020-2022 р. Взагалі підприємство збільшило обсяги запасів протягом періоду

пандемії коронавірусної інфекції і аж до військово стану в країні на 34,2%, адже утруднення логістики на початку 2022 р. спричинило нестаток певних їх видів, що викликало потребу термінової заміни постачальників. Загальна сума активів збільшилася на 20,3% або на 22395 тис. грн. Аналіз запасів підприємства представлено в Додатку Д.

Проаналізувавши активи (ресурси підприємства) варто проаналізувати джерела їх формування, а саме – пасиви, табл. 2.2.

Таблиця 2.2

*Джерела утворення майна підприємства
ТОВ «Готельний Комплекс Русь» за балансом*

Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+, –	%	п.с.
1. Власний капітал	46742	42,3	47470	43,9	47872	36,0	1130	2,4	-6,3
в т.ч. зареєстрований капітал	6009	5,4	6009	5,6	6009	4,5	0	0,0	-0,9
нерозподілений прибуток	5644	5,1	6372	5,9	6774	5,1	1130	20,0	-0,0
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	9849	8,9	14978	13,8	16966	12,8	7117	72,3	3,9
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	53847	48,8	45762	42,3	67995	51,2	14148	26,3	2,4
Баланс	110438	100,0	108210	100,0	132833	100,0	22395	20,3	х

Джерело: складено автором за даними підприємства

Звернувши увагу на джерела залучення майна ТОВ «Готельний Комплекс Русь» відмітимо, що частка власного капіталу зменшується з 42,3% у 2020 р. до 30,0% у 2022 р. Пасиви представлені як власним капіталом, довгостроковими зобов'язаннями та забезпеченнями так і поточними зобов'язаннями. Частки довгострокових зобов'язань збільшилася на 3,95 п.с., у 2022 р., а поточних – на 2,4 п.с.

Як було зазначено у теоретичній частині роботи трудові ресурси становлять частину виробничих ресурсів підприємства, тож проаналізуємо їх, табл. 2.3.

Зважаючи на те, що персонал, є важливим та особливим видом ресурсів підприємства зазначимо зменшення працівників відбулося на 24 особи (10,7%). Серед яких 16 працівників та 8 чоловік адміністративного персоналу. Зважаючи на те, що коронавірусна інфекція та війна внесли свої корективи в діяльність підприємства, штат працівників було оптимізовано під наявні потреби підприємства. Працівники становлять 86,7% в загальній структурі підприємства, а адміністративний персонал – 13,3% у 2022 р., що повністю відповідає галузі та профілю діяльності підприємства. Варто звернути увагу на наукову організацію праці, адже попри всі звільнення комплектування штату працівників відбувалося пропорційно, працівників основної діяльності було зменшено на 8 осіб, допоміжної – на 8 осіб, та адміністративного персоналу – на 8 осіб.

Таблиця 2.3

Аналіз структури та динаміки персоналу підприємства

Категорія персоналу	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р.		
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	+,-	%	п.с.
Працівники	190	84,5	199	86,3	174	86,7	-16	8,4	2,2
основної діяльності	166	73,7	179	77,7	158	78,7	-8	-4,8	5,0
допоміжні працівники	24	10,8	20	18,6	16	18,0	-8	-33,3	7,2
Адміністративний персонал	35	15,5	32	13,7	27	13,3	-8	-22,9	-2,2
Разом	225	100	231	100	201	100	-24	-10,7	X

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Ефективність використання ресурсів підприємства відображається в його фінансових результатах, Додаток Е.

Аналізуючи який варто зауважити, що підприємство попри потрясіння та виклики зовнішнього середовища мало чистий фінансовий у 2022 р. в розмірі 402 тис. грн. Найменше його значення було у 2020 р. – 74 тис. грн., що обумовлено постійними локдаунами та закриттями в періоди загострення вірусної інфекції. Зростання чистого прибутку обумовлено збільшенням чистого доходу від реалізації продукції на 109,9% (47791 тис. грн.) та зменшенням інших операційних витрат на 19,5% (10980) тис. грн.

В наслідок зростання цін на енергоносії підвищилася собівартість послуг, які надає підприємство своїм споживачами з 2020 р. по 2022 р. на 152,% (47791 тис.

грн.), збільшилися також витрати на збут на 7061 тис. грн. (у 2,3 рази), що говорить про те, що підприємству дорожче стало рекламувати власний бізнес і в той же час витрачати кошти на доставку комплексних обідів в бізнес-центри. Проте, незважаючи на збурення та виклики зовнішнього середовища ТОВ «Готельний Комплекс Русь» вистояв в продовжує здійснювати господарську діяльність.

2.2. Діагностика ефективності використання виробничих ресурсів підприємства

Досліджуючи питання забезпеченості підприємства виробничими ресурсами варто проаналізувати рівень ефективності управління ними, адже можна мати в наявності велику кількість ресурсів, а не використовувати їх з належним ступенем ефективності, що відобразиться на результатах роботи підприємства.

Так як основою виробництва є матеріально-технічні ресурси проаналізуємо рівень ефективності їх використання, табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Основні показники ефективності використання матеріальних ресурсів

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	+,-	%
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,04	0,07	0,06	0,02	50,0
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,12	0,14	0,09	-0,03	-25,0
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,60	0,62	0,61	-0,01	-1,7
Фондоозброєність (грн./осіб)	0,02	0,02	0,01	-0,01	-28,9
Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції	0,73	0,71	0,76	0,03	4,1
Фондовіддача (грн./грн.)	1,57	5,18	4,20	2,63	167,4
Фондомісткість (грн./грн.)	0,64	0,19	0,24	-0,4	-62,5

Джерело: складено автором за даними підприємства

Оцінюючи ефективність використання основних засобів підприємства зазначимо, що оновлення у великих розмірах об'єктів основних засобів на підприємстві протягом 2020-2022 рр. не відбувалося. Спочатку епідемія призупинила майже усі господарські процеси, а потім війна внесла свої корективи,

тому оновлення та вибуття основних засобів у великій кількості на підприємстві не відбувалося, просто здійснювався ряд заходів підтримання об'єктів у належному стані.

Щодо коефіцієнту зносу основних засобів, то у підприємства вона майже однакова протягом усього періоду дослідження - 60% зносу і більше, що говорить про необхідність оновлення основних засобів, проведення ремонтів тощо, про наявності можливості, адже підприємство розміщено у м. Київ і зараз війна, тож невідомо чи вціліє комплекс після кожної наступної атаки ворога.

Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції є досить високою, і залежить в першу чергу від стрімкого зростання цін на енергоносії для суб'єктів бізнесу.

За показником фондівдачі можна побачити коли комплекс активно працював – це 2021 р. та 2022 р., адже у 2021 фондівдача становила 5,18 тис. грн., а у 2022 р. – 4,2 тис. грн. Зростання фондівдачі у 2022 р. на 167,4% зумовило зниження фондомісткості на 62,5%.

Оцінимо ефективність використання трудових ресурсів підприємством, табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Основні показники ефективності використання трудових ресурсів

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	+, -	%
	Співвідношення кількості працівників та кількості адміністративно-управлінського персоналу	0,85	0,86	0,87	0,02
Коефіцієнт плинності персоналу	0,12	0,11	0,14	0,02	16,7
Продуктивність праці, тис. грн. /ос.	122,98	96,66	108,10	-14,88	-12,1
Питома вага витрат на оплату праці в структурі собівартості продукції	0,16	0,15	0,12	-0,04	X

Джерело: складено автором за даними підприємства

Оцінюючи ефективність використання працівників підприємством відмітимо, що співвідношення кількості працівників та кількості адміністративно-управлінського персоналу зростає, у 2020 р. працівники склали 0,85 від

адміністративного персоналу, а в 2022 р. – вже 0,87, що для сфери послуг є абсолютно нормальним явищем.

Коефіцієнт плинності персоналу збільшився на 16,7% у 2022 р. відносно 2020 р. В цілому, коефіцієнт плинності не характеризує рівень стабільності працівників, проте в 2020 р. через епідемію підприємство було змушено відправляти працівників на простій, в 2021 р. ситуація з плинністю вирівнялася, і у 2022 р. через війну, деякі працівники звільнилися адже виїхали за кордон, тому така ситуація наразі склалася.

Негативним для комплексу є зменшення продуктивності праці працівників на 12,1% у 2022 р., це могло бути пов'язано із високою плинністю кадрів.

Як вже було зазначено, зростання цін на енергоресурси та інші ресурси, які використовуються підприємством призвело до зменшення питомої ваги витрат на оплату праці в структурі собівартості продукції з 0,16 у 2020 р. до 0,12 у 2022 р.

Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємством наведено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Основні показники ефективності використання фінансових ресурсів

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	+, -	%
	Коефіцієнт загальної ліквідності	1,65	1,86	1,65	0,00
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,34	0,25	0,34	0,00	0,0
Коефіцієнт оборотності активів	0,41	1,06	0,76	0,35	85,4
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	45,6	115,5	90,9	45,3	99,3
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,93	2,45	1,91	0,98	105,4
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	4,4	7,7	1,3	-3,1	-70,5
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,4	3,3	2,4	1,0	71,4
Коефіцієнт автономії	0,42	0,44	0,36	-0,06	-14,3
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,73	0,78	0,56	-0,17	-23,3
Рентабельність господарської діяльності, %	0,10	0,50	0,29	0,19	x
Рентабельність власного капіталу, %	0,16	1,55	0,84	0,68	x

Джерело: складено автором за даними підприємства

Коефіцієнт загальної ліквідності відображає здатність підприємства оплачувати короткострокові зобов'язання виключно оборотними активами. З

таблиці бачимо, що у 2021 р. значення було нормальним, але в 2022 р. цей показник трохи знизився до 1,65 пунктів. Це говорить про те, що здатність комплексу розраховуватися за своїми зобов'язаннями знижується за рахунок не своєчасного розрахунку дебіторів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності, який відображає частку короткострокових зобов'язань, покритих виключно грошовими коштами, за аналізований період не змінився і становив 0,34 пункти або на 34,0%. Таким чином, за період аналізу здатність підприємства своєчасно погашати короткострокові зобов'язання у підприємства не дуже погіршилася.

Коефіцієнт фінансової незалежності або автономії, який характеризує частку власного капіталу в загальній сумі джерел фінансового забезпечення та визначає ступінь незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, знизився за досліджуваний період з 0,42 до 0,36 або на 14,3%. Зниження значення цього коефіцієнта свідчить про посилення фінансової залежності підприємства від кредитних коштів.

Зростання коефіцієнту оборотності активів у 2022 р. на 0,35 обертів говорить про покращення ділової активності підприємства, адже дійсно попри війну комплекс у 2022 р. запрацював на повну силу, у порівнянні із 2020 р. Збільшення оборотності власного капіталу на 0,98 обертів також свідчить про підвищення ефективності його використання.

Таблиця 2.7

Аналіз ресурсовіддачі ТОВ «Готельний Комплекс Русь»

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	+	%
				-	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	43457	115572	91248	47791	109,9
Матеріальні витрати, тис. грн.	33424	73540	59872	26448	79,1
Витрати на оплату праці, тис. грн.	4958	5655	9640	4682	94,4
Відрахування на соціальні заходи, тис. грн.	1861	2131	2104	243	13,1
Амортизація, тис. грн.	1805	1545	1688	-117	-6,5
Інші операційні витрати, тис. грн.	59776	49918	60637	861	1,4
Ресурсовіддача	0,43	0,87	0,68	0,25	58,1

Джерело: складено автором за даними підприємства

Аналізуючи витрати ресурсів на здійснення господарської діяльності відмітимо, що коефіцієнт ресурсовіддачі на підприємстві є досить низьким, незважаючи навіть на його зростання у 2022 р. на 58,1% відносно 2020 р. На нашу думку це викликано суттєвим зростанням матеріальних витрат підприємства на 79,1% протягом 2020-2022 рр.

Висновки до розділу 2

Для аналізу ефективності використання виробничих ресурсів було обрано тризірковий готельно-ресторанний комплекс ТОВ «Готельний комплекс Русь». За даними якого встановлено те, що з огляду на війну в країні та попередні роки спричинили проблеми в сфері ефективності використання виробничих ресурсів підприємством.

Оцінюючи ефективність використання основних засобів підприємства встановлено те, що оновлення основних засобів у великих розмірах на підприємстві не відбувалося протягом 2020-2022 рр. Коефіцієнт зносу основних засобів протягом усього періоду дослідження становив майже 60%. Проте підвищилася ефективність використання основних засобів характеризується зростанням фондovіддачі у 2022 р. на 167,4%.

Оцінюючи ефективність використання працівників підприємством відмічено, що співвідношення кількості працівників та кількості адміністративно-управлінського персоналу зростає, у 2020 р. працівники склали 0,85 від адміністративного персоналу, а в 2022 р. – вже 0,87, що для сфери послуг є абсолютно нормальним явищем. Пильність кадрів збільшилася, проте це пов'язано в першу чергу ситуацією в країні, аніж умовами праці та управління кадрами.

Щодо аналізу фінансового стану та ділової активності підприємства, то зауважимо, що коефіцієнт фінансової незалежності або автономії знизився з 0,42 до 0,36 або на 14,3%. Зниження значення цього коефіцієнта свідчить про посилення фінансової залежності підприємства від кредитних коштів.

Зростання коефіцієнту оборотності активів у 2022 р. на 0,35 обертів говорить про покращення ділової активності підприємства, адже дійсно попри війну комплекс у 2022 р. запрацював на повну силу, у порівнянні із 2020 р. Збільшення оборотності власного капіталу на 0,98 обертів також свідчить про підвищення ефективності його використання.

РОЗДІЛ 3

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ГОТЕЛЬНИЙ КОМПЛЕКС РУСЬ»

3.1. Напрями підвищення ефективності використання основних засобів підприємства

У зв'язку з тим, у попередньому розділі роботи нами було виявлено недостатня ефективність використання основних виробничих потужностей підприємства, то нами розроблено пропозиції щодо підвищення ефективності використання основні засобів з урахуванням стратегічної спрямованості на підвищення ресурсозбереження та зниження собівартості кінцевої продукції. Звернемо увагу на те, що реальним сектором, підприємства, який активно використовує обладнання є кухня закладу, тому більшість напрямків підвищення ефективності використання основних засобів буде розроблено з урахуванням даної особливості.

Підвищенню ефективності виробництва сприяє модернізація підприємства, яка спрямована на автоматизацію виробничого процесу, зниження енергоємності виробництва харчових продуктів та економію ресурсів, внаслідок чого зменшується кількість відходів, що сприяє зниженню собівартості продукції, збільшенню прибутку і продуктивність праці.

Розглянемо перелік напрямів підвищення ефективності використання основних засобів виробництва:

- заміна застарілого обладнання на нове, більш продуктивне та економічне, що сприяє економії ресурсів та зниженню собівартості та сприяє підвищенню фондовіддачі;

- впровадження досягнень сучасного науково-технічного прогресу і насамперед безвідходних, маловідходних і ресурсозберігаючих технологій і техніки їх впровадження, що збільшує вихід продукції з тієї ж кількості обробленої сировини та підвищує рентабельність інвестицій;

- підвищення рівня технічного оснащення підприємства та збільшення частки активної частини основних засобів; заміна застарілого оперативного обладнання на нове, більш продуктивне та економічне;

- підвищення якості сировини з урахуванням збільшення вмісту корисних речовин у сировині та її технологічності, а також можливості отримання продукту. З підвищенням якості сировини збільшується виробництво товарної продукції і, якщо основні виробничі потужності залишаються колишніми, неминуче зростає фондовіддача. Враховуючи успіхи вітчизняної та зарубіжної практики, це дає змогу збільшити фондовіддачу на 20-25%;

- зменшення втрат корисних речовин у відходах і смітті; промислова утилізація відходів і відходів на місці їх утворення дозволяє збільшити обсяги виробництва на 20% і окупність інвестицій на 10-15%.

- підвищення концентрації виробництва до оптимальних розмірів. Відповідно до закону концентрації виробництва, при подвоєнні обсягу виробництва вартість основних засобів зростає лише в півтора рази. Це результат збільшення частки активної частини основних засобів, ефекту тотальної концентрації та збільшення масштабів виробництва, адже економічна ефективність концентрації виробництва значною мірою залежить від зниження фондомісткості, що є протилежністю до фондовіддачі;

- створення економічних стимулів для підвищення ефективності використання основних засобів, адже висока завантаженість обладнання, його прискорена амортизація та заміна на більш сучасне, більш потужне та економічне обладнання є важливою передумовою виживання та процвітання підприємства.

Основним напрямком підвищення ефективного використання основних засобів, на нашу думку, є заміна обладнання. Це позитивно впливає на збільшення обсягів виробництва. Поліпшення використання основних засобів відображається на фінансових результатах роботи підприємства через: збільшення обсягів виробництва, зниження собівартості, підвищення якості продукції та збільшення прибутку.

Саме тому, серед основних напрямів підвищення ефективності використання виробничих потужностей підприємства є впровадження інноваційних ресурсозберігаючих технологій виробництва продукції на кухні готельно-ресторанного комплексу, які покликані забезпечити покращення економічних показників діяльності всього підприємства.

Виходячи із вищевикладеного нами запропоновано закупити на кухню закладу індукційне обладнання яке буде складатися із індукційних плит та багатофункціонального приладу з технологією індукційного нагріву. Даний прилад дозволяє подрібнювати, нарізати, рубати, збивати, пасерувати, варити, тушкувати, смажити, готувати на пару та зважувати в одній чаші без заміни додаткових насадок. Завдяки точному температурному режиму приготування їжі в продуктах зберігаються ферменти, вітаміни і мікроелементи. Ця технологія є однією з найбільш ефективних і економічних на сьогодні.

Переваги приготування продуктів в апаратах за технологією Vario Cooking полягають в тому, що апарат нагрівається до 200°C за 90 секунд, а необхідна температура підтримується навіть при завантаженні великої кількості холодних продуктів. За допомогою багатофункціонального пристрою VarioCooking можна готувати в три рази швидше. Нагрівальні елементи VarioBoost рівномірно розподіляють тепло по днищу тигля до продукту, запобігаючи його підгорянню. Прилад швидко остигає в потрібний момент для приготування наступної страви.

Швидкість приготування зростає в три рази, економія продуктів становить 10%, на 30% менше потрібно місця, на 70% менше води, на 40% менше енергії і при цьому економиться багато часу, що також дозволяє вивільнити працівників на інші процеси.

Таким чином, використання нового індукційного комплексу збільшує швидкість приготування їжі в кілька разів, економить енергію, трудовитрати та матеріальні ресурси. Однак для обґрунтованості та доцільності використання цього обладнання необхідно провести економічну оцінку та розрахувати економічний ефект від заміни обладнання та використання інноваційних систем.

3.2. Оцінка реалізації заходів щодо підвищення ефективності використання виробничих ресурсів підприємства

При розрахунку економічної ефективності впровадження нового кухонного обладнання за основу порівняння обрано виробництво супів за традиційними та інноваційними технологіями.

Розрахунок коефіцієнта трудомісткості порції супу, приготовленої за традиційною та ресурсозберігаючою технологією, наведено в табл. 3.1. З метою отримання достовірного результату порівняння буде проведено при умові повного завантаження приладу VarioCooking Center, тобто 100 порцій, з виходом 500 г, після чого робимо перерахунок на одну порцію.

Таблиця 3.1

Розрахунок коефіцієнту трудомісткості однієї порції супу

Найменування технологічних операцій	Час, витрачений та операцію, с	
	Традиційна технологія	Ресурсоощадна технологія
Пасування овочів	3600	720
Протирання овочів	1680	720
Доведення супу до кипіння	3600	1320
Разом на 100 порцій	8880	2760
В розрахунку на на одну порцію 500 г	88,8	27,6
Коефіцієнт трудомісткості однієї порції	1,0	0,3

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

За результатами розрахунку видно, що впровадження ресурсозберігаючої технології приготування супу, трудомісткість виготовлення даної страви можна зменшити в 3,3 рази. Даний ефект досягається зменшенням витрат часу на

допоміжні операції, зменшенням міжопераційних перерв, до яких відносяться навантаження та розвантаження обладнання, транспортування напівфабрикатів від одного обладнання до іншого, з одного робочого місця на інше, а також скорочення часу теплової обробки продуктів при приготуванні супу.

З отриманих даних можна дійти висновку про можливе скорочення виробничих робітників або збільшення обсягів виробництва при збереженні чисельності виробничих бригад. Розрахуємо можливості вивільнення робітників при 8 годинному робочому дні. Коефіцієнт використання теплового обладнання приймається 0,72, табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Розрахунок чисельності умовно-вивільнених робітників

Найменування показника	Традиційна технологія	Ресурсоощадна технологія
Тривалість робочої зміни, хв.	480	480
Коефіцієнт використання обладнання	0,72	0,72
Ефективний фонд робочого часу, хв.	345,6	345,6
Кількість одночасно виготовленої продукції, порцій	100	100
Оборотність обладнання за годину	1,0	2,0
Кількість виготовленої продукції за годину, порцій	100	200
Збільшення обсягу виробництва, %	X	200
Кількість умовних блюд	576	288
Чисельність поварів	1,6	0,7
Чисельність поварів необхідних для приготування 1152 порцій супу	3,2	1,3
Кількість вивільнених працівників	X	1,9≈2

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Результати розрахунків показують, що за рахунок використання ресурсозберігаючої технології приготування супу можна збільшити обсяги виробництва даного виду продукції на 200%, а при збереженні попередніх обсягів виробництва можна зменшити кількість працівників, задіяних на даному процесі за рахунок їх вивільнення на 2 особи.

Розрахуємо річний товарообіг за собівартістю сировини необхідної для приготування супу.

Таблиця 3.3

Розрахунок річного товарообігу за собівартістю сировини на виробництво супу

Найменування показника	Традиційна технологія	Ресурсоощадна технологія
Вартість сировини для виробництва 1 порції супу, грн.	15,72	15,75
Кількість продукції, яку виготовляють за зміну, порцій	576	1152
Кількість днів роботи підприємства, дні	365	365
Річний товарообіг за собівартістю сировини, тис. грн.	26437,8	52980,5

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Річний приріст товарообігу за собівартістю сировини, при використанні ресурсозберігаючих технологій пояснюється збільшенням (на 200%) обсягу продукції.

Витрати електроенергії на приготування супу розраховуються з урахуванням часу роботи обладнання, яке використовується протягом 8-годинної робочої зміни, з урахуванням коефіцієнтів використання обладнання: для механічного обладнання – 0,42; для теплового обладнання – 0,71. Для виробництва супу за традиційною технологією використовують овочерізки ЕВЦ-200 і електроплити ЕПЩЧ 9-16, табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Витрати електроенергії при виготовленні супу різними способами

Найменування показника	Традиційна технологія		Ресурсоощадна технологія
	ЕВЦ-200	ЕПЩЧ 9-16	
Час роботи з розігрівом, год	0,19	12,3	3,6
Потужність, кВт	0,54	18,8	17,0
Затрати електроенергії кВт*ч	0,10	105,4	62,8
Вартість електроенергії, 1 кВт/год	3,48	3,48	3,48
Вартість електроенергії, грн.	0,37	372,87	219,92
Разом вартість виготовлення 576 порцій супу, грн.	373,24		219,92
Витрати на електроенергії на виготовлення 1 порції, грн.	0,65		0,38

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Таким чином, загальні витрати електроенергії на приготування однієї порції супу на інноваційному пристрої на 41,5% менші, ніж при використанні звичайних пристроїв. Це пов'язано зі скороченням кількості видів технологічного обладнання, задіяного в процесі виробництва супу, і скороченням часу теплової обробки продуктів.

За розрахунками, наведеними в табл. 3.2 було встановлено, що за рахунок використання інноваційних ресурсозберігаючих технологій та збереження запланованого обсягу виробництва можна скоротити чисельність працівників виробничої бригади на 2 особи. В табл. 3.5 представлено розрахунок фонду заробітної плати кухарів, які зайняті приготуванням супу, і з'ясуємо, рівень економії на оплаті праці.

Таблиця 3.5

Розрахунок річного фонду оплати праці

Найменування показника	Традиційна технологія	Ресурсоощадна технологія
Середньооблікова чисельність поварів 5-го	4	2
Фонд місячної заробітної плати одного повара 5-го розряду, грн.	19000	19000
Річні витрати на оплату праці поварів 5-го розряду, грн.	912000	456000
Відрахування на соціальні заходи, грн.	200640	100320

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

В наслідок вивільнення двох працівників з технологічного процесу підприємство за рік отримає економію у сумі 556320 грн.

Здійснимо розрахунок річного економічного ефекту від впровадження ресурсоощадної технології у виробничий процес, табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Розрахунок рівного економічного ефекту виробництва супу за рахунок використання ресурсозберігаючого обладнання

Найменування показника	Традиційна технологія	Ресурсоощадна технологія
Річний обсяг виробництва, тис. порцій	210,2	210,2
Товарообіг за собівартістю сировини, тис. грн.	26437,8	26437,8
Вартість електроенергії, тис. грн.	136,2	80,3
Фонд оплати праці, тис. грн.	912,0	456,0
Відрахування на соціальні заходи, тис. грн.	200,6	100,3

Річні витрати, тис.грн.	27686,6	27074,4
Економія за рахунок впровадження ресурсощадного обладнання, тис. грн	X	612,2
Вартість обладнання, тис. грн.	X	1064,2
Термін окупності обладнання, років	X	1,7

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Результати розрахунків показують, що при тих же обсягах виробництва річний економічний ефект від використання ресурсозберігаючої технології за допомогою багатофункціонального кухонного приладу VarioCooking (виробник Німеччина) складе 1064,2 тис. грн. у порівнянні із традиційною технологією виробництва. Досягнутий економічний ефект пов'язаний зі зниженням собівартості продукції за рахунок зниження витрат на електроенергію на 41,5%, зменшення вдвічі витрат на оплату праці та соціальних відрахувань.

Висновки до розділу 3

З огляду на проведені аналітичне дослідження сучасного рівня використання виробничих ресурсів у підприємницькій діяльності ТОВ «Готельний комплекс Русь» нами встановлено, що ефективність використання кожної складової виробничих ресурсів зменшилася, проте у найгіршому становищі знаходиться матеріально-технічна база.

Саме тому саме цей напрямок нами було обрано для удосконалення в першу чергу. Отже, для підвищення ефективності використання основних засобів необхідно підвищити фондівіддачу і знизити фондоємність продукції, що досягається на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу.

Підвищення ефективності використання основних засобів досягається поліпшенням технічної оснащеності підприємства обладнанням, збільшенням частки активної частини основних фондів, заміною застарілого обладнання новим, більш продуктивним і економічним. Впровадження досягнень сучасного науково-технічного прогресу і насамперед ресурсозберігаючих технологій збільшує випуск продукції при незмінному обсязі використаних ресурсів і призводить до зростання фондівіддачі.

Для реалізації запропонованих рекомендацій, на кухні ТОВ «Готельний комплекс Русь» нами запропоновано впровадити інноваційну технологію VarioCooking Center. За результатами оцінки економічної ефективності запропонованого проекту встановлено, що при збереженні запланованих обсягів виробництва річний економічний ефект від використання ресурсозберігаючої технології складе 1064,2 тис. грн. у порівнянні із традиційною технологією, яка наразі використовується на виробничому процесі підприємства. Досягнутий економічний ефект пов'язаний зі зниженням собівартості продукції за рахунок зниження витрат на електроенергію на 41,5%, зменшення вдвічі витрат на оплату праці та соціальних відрахувань.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Питання оцінки виробничих ресурсів є важливими та актуальними для кожного виробничого підприємства, оскільки безпосередньо впливають на ефективність його роботи та результати фінансово-господарської діяльності. Для успішного функціонування підприємству необхідно забезпечити ефективне використання ресурсів у його виробничому процесі. Для цього необхідно оцінювати та алізувати наявні на підприємстві виробничі ресурси, а потім вибрати таке поєднання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, яке мінімізує витрати. Тому оцінка ефективності використання виробничих ресурсів відіграє важливу роль як у плануванні виробництва, так і в процесі здійснення господарської діяльності.

Під виробничими ресурсами розуміють сукупність матеріально-технічних, трудових, та фінансових наявних та потенційних можливостей підприємства, що використовуються ним в процесі виготовлення продукції та надання послуг. Елементний склад ресурсів розглядають з урахуванням усіх різних підходів до їх класифікації. Проте, тільки чітке розуміння сутності та складу виробничих ресурсів

дозволяє керівництву підприємства досягати максимального ефекту від управління ними.

В результаті вивчення теоретико-методичних концепцій щодо виробничих ресурсів підприємства та оцінки ефективності їх використання встановлено, що до теперішнього часу відсутня єдина методологія оцінки та аналізу виробничого потенціалу підприємства. Проте традиційні показники ефективності використання ресурсів підприємства, що використовуються в економічному аналізі, найчастіше є застосовними та надійними при аналізі виробничого потенціалу.

Вивчення аналітичних показників дозволяє детально вивчити внутрішньовиробничі резерви використання кожного виду ресурсів з метою виявлення причин їх неефективного та неповного використання. Аналіз цих показників є основою для розробки коригувальних заходів з найбільш ефективним використанням ресурсів підприємства. Слід зазначити, що аналіз використання окремих видів ресурсів необхідно проводити комплексно і в тісному контексті, оскільки відсутність або недостатність будь-якого з ресурсів або їх неефективне споживання порушує виробничий процес.

Для аналізу ефективності використання виробничих ресурсів було обрано тризірковий готельно-ресторанний комплекс ТОВ «Готельний комплекс Русь». За даними якого встановлено те, що з огляду на війну в країні та попередні роки спричинили проблеми в сфері ефективності використання виробничих ресурсів підприємством.

Оцінюючи ефективність використання основних засобів підприємства встановлено те, що оновлення основних засобів у великих розмірах на підприємстві не відбувалося протягом 2020-2022 рр. Коефіцієнт зносу основних засобів протягом усього періоду дослідження становив майже 60%. Проте підвищилася ефективність використання основних засобів характеризується зростанням фондоддачі у 2022 р. на 167,4%.

Оцінюючи ефективність використання працівників підприємством відмічено, що співвідношення кількості працівників та кількості адміністративно-управлінського персоналу зростає, у 2020 р. працівники склали 0,85 від

адміністративного персоналу, а в 2022 р. – вже 0,87, що для сфери послуг є абсолютно нормальним явищем. Пильність кадрів збільшилася, проте це пов'язано в першу чергу ситуацією в країні, аніж умовами праці та управління кадрами.

Щодо аналізу фінансового стану та ділової активності підприємства, то зауважимо, що коефіцієнт фінансової незалежності або автономії знизився з 0,42 до 0,36 або на 14,3%. Зниження значення цього коефіцієнта свідчить про посилення фінансової залежності підприємства від кредитних коштів.

Зростання коефіцієнту оборотності активів у 2022 р. на 0,35 обертів говорить про покращення ділової активності підприємства, адже дійсно попри війну комплекс у 2022 р. запрацював на повну силу, у порівнянні із 2020 р. Збільшення оборотності власного капіталу на 0,98 обертів також свідчить про підвищення ефективності його використання.

З огляду на проведене аналітичне дослідження слід відмітити, що ефективність використання кожної складової виробничих ресурсів зменшилася, проте у найгіршому становищі знаходиться матеріально-технічна база.

Для підвищення ефективності використання основних засобів необхідно підвищити фондівдачу і знизити фондоємність продукції, що досягається на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу.

Підвищення ефективності використання основних засобів досягається поліпшенням технічної оснащеності підприємства обладнанням, збільшенням частки активної частини основних фондів, заміною застарілого обладнання новим, більш продуктивним і економічним. Впровадження досягнень сучасного науково-технічного прогресу і насамперед ресурсозберігаючих технологій збільшує випуск продукції при незмінному обсязі використаних ресурсів і призводить до зростання фондівдачі.

Саме тому, на кухні ТОВ «Готельний комплекс Русь» нами запропоновано впровадити інноваційну технологію VarioCooking Center. За результатами оцінки економічної ефективності запропонованого проекту встановлено, що при збереженні запланованих обсягів виробництва річний економічний ефект від

використання ресурсозберігаючої технології складе 1064,2 тис. грн. у порівнянні із традиційною технологією, яка наразі використовується на виробничому процесі підприємства. Досягнутий економічний ефект пов'язаний зі зниженням собівартості продукції за рахунок зниження витрат на електроенергію на 41,5%, зменшення вдвічі витрат на оплату праці та соціальних відрахувань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ажаман І.А. Сутність та структура економічного потенціалу підприємства. Економіка та держава. 2018. № 4. С. 22–25.
2. Алієв Р.А. Сутність поняття «потенціал підприємства» та його складники. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/203/189>
3. Ареф'єва О. В. Управління потенціалом розвитку промислових підприємств : монографія. Київ : ГРОТ, 2017. 200 с.
4. Богацька Н., Швець О. Ресурсне забезпечення діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання. URL: <http://intkonf.org/ken-dotsbogatska-nm-shvetsoiresursne-zabezpechennya-diyalnosti-pidpriemstva-v-suchasnih-umovah-gospodaryuvannya>.
5. Бойчук Н. Я., Острянюк М. М. Проблеми енергозбереження та підвищення енергоефективності економіки України. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2017. № 19. С. 25–34.
6. Василик Н.М. Оцінка ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства. Економічний аналіз. 2018. Т. 28. № 3. С. 154–161

7. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Голов. ред. Бусел В.Т. Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
8. Височина М. В. Інформаційно-методичне забезпечення комплексної оцінки ефективності функціонування підприємства. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/34995>
9. Вовк І. Класифікація ресурсів підприємства. Сучасні підходи. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11vippsp.pdf>.
10. Горяча О. Л. Структура та відтворення виробничого потенціалу підприємства. Формування ринкових відносин в Україні. Збірник наукових праць. Київ, 2016. С. 71–75.
11. Гриньова В.М., Салун М.М. Оптимізація вартості складових ресурсного потенціалу підприємства : монографія. Харків, 2015. 236 с.
12. Данилов А.В., Кавтиш О.П. Теоретичні підходи до сутності виробничого потенціалу підприємства. URL: <http://sb-keip.kpi.ua/article/view/87671>
13. Дем'янишин В. Теоретичні підходи до сутності фінансових ресурсів суспільства. Формування ринкової економіки. 2013. Вип. 29. Ч. 1. С. 141-152.
14. Дерев'янку Ю. М. Наукові підходи до визначення категорії «ресурс». Механізм регулювання економіки. 2009. № 1. С. 160-165.
15. Дзюбинська Х. М., Шашина М. В. Оцінювання ефективності управління виробничим потенціалом підприємства за його складовими. URL: [http://www.lef.lviv.ua/files/archive/journal/2018/4\(22\)_2018.pdf#page=29](http://www.lef.lviv.ua/files/archive/journal/2018/4(22)_2018.pdf#page=29).
16. Дунда С.П. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу як напрям розвитку підприємства. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2013. № 2(2). С. 83–89.
17. Енциклопедія: бізнесмена, економіста, менеджера. За ред. Р. Дяківа. К.: Міжнародна економічна фундація, 2000. 654 с.
18. Ємельянов О.Ю., Петрушка Т.О., Симак А.В. Показники ефективності використання виробничих ресурсів як інструмент діагностики діяльності

господарської діяльності. URL:
<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1146/1104>

19. Жмуденко В.О., Ліщук Р.І. Оптимізація ресурсного потенціалу як стратегічний напрям розвитку підприємств. URL:
<http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/788/764>

20. Жук Є.О. Виробничий потенціал як фактор розвитку підприємства за умов невизначеності. URL:
[http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/3557/1/Vchnu_ekon_2014_3\(3\)_46.pdf](http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/3557/1/Vchnu_ekon_2014_3(3)_46.pdf)

21. Козачок І.А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2011. № 47. С. 277–283.

22. Ксьондз С.М., Сапригіна О.В. Проблеми формування фінансових ресурсів підприємств. Економіка та суспільство. 2017. № 10. С. 614–615.

23. Курінна О. В. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства. Науковий вісник Академії муніципального управління. 2013. Вип. 2. С. 140–148.

24. Латишева О.В. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, складові та особливості управління елементами забезпечення сталого розвитку. Економічний вісник Донбасу. 2018. № 3(53). С. 126–130.

25. Матросова Л. М., Носкова С. А. Теоретичні засади поняття „виробничі ресурси підприємства” та їх класифікація. Економічний вісник Донбасу № 2 (24), 2011. С. 207-211.

26. Михайловська О. В. Сутність категорії «ресурси»: теоретичні та практичні аспекти. URL: https://reicst.com.ua/pmt/article/view/issue_2_2021_6/issue_2_2021_6

27. Новицький В.Є. Економічні ресурси цивілізаційного розвитку: Навч. посібник. К.: НАУ, 2004. 268 с.

28. Перелигін М.М. Підвищення ефективності використання виробничих ресурсів хлібопекарської промисловості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. : спец. 08.07.02. М. М. Перелигін. Житомир, 2005. 21 с. 18.

29. Петрович Й.М., Прокопишин-Рашкевич Л.М. Сучасні аспекти управління виробничим потенціалом промислових підприємств. URL: <https://science.lpnu.ua/uk/semi/vsi-vypusky/volume-4-number-1-2020/suchasni-aspekty-upravlinnya-vyrobnychym-potencialom>

30. Плотницька С.І. Ресурсний потенціал підприємства як фактор побудови ефективної стратегії конкурентоспроможності. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4478>

31. Погребняк А. Ю. Кліщ К.А. Інтеграція наукових підходів до оцінювання управління ефективністю використання виробничого потенціалу підприємства з метою підвищення його економічної безпеки. URL: <https://ev.fmm.kpi.ua/article/download/278601/273266/642328>

32. Полянська А.С. Ресурсне забезпечення розвитку організацій в сучасних умовах господарювання. URL: <http://www.pdaa.com.ua/np/pdf/81.pdf>.

33. Ромашко О. М. Сутність організаційно-економічного механізму діяльності підприємства. Актуальні напрямки забезпечення ефективності економіки України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 8–9 квіт. 2016 р.). Запоріжжя : ГО «СІЕУ», 2016. Ч. 2. С. 89–93.

34. Ромашко О. М., Барияк В. О. Теоретичні засади формування механізму управління фінансовими ресурсами підприємства. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-5_0-pages-180_184.pdf

35. Стороженко О.О., Шейко О.П., Романенко Т.В. Теоретичні аспекти формування, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах. URL: <https://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/221/216>

36. Феєр О.В., Дрозд М.В. Теоретичні основи ресурсного забезпечення діяльності підприємства. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/6_ukr/37.pdf

37. Чупіс А.В. Оцінка, аналіз, планування фінансового середовища підприємства: фахове видання. Суми: Довкілля, 2005. 368 с.

38. Шаманська О.І. Основні напрямки підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2012. Випуск 6. С. 132-137.

39. Шарманська В. М., Вітюк В. В. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами та ефективності їх використання. Молодий вчений. 2018. № 1(53). С. 550–552.

40. Ярошевич Н. Б. Управління виробничими ресурсами та функціональний поділ виробничої системи. Вісник Національного університету Львівська політехніка, 2001. № 424. С. 367-373.

ДОДАТКИ